

РОЗДІЛ 6. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ НЕОФІЦІЙНОГО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ЗВІЛЬНЕНИХ У ЗАПАС НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

NEGATIVE EFFECTS OF INOFFICIAL EMPLOYMENT MILITARYS SERVANTS, DISCHARGED OF RESERVES, ON THE LABOR MARKET IN UKRAINE

У статті дослідженні негативні наслідки неофіційного працевлаштування на ринку праці України, та як це сприяє на конкурентоспроможність робочої сили. Надані пропозиції як скоротити процент неофіційної зайнятості на ринку праці України, тобто зменшення податків і надання пільг роботодавцям, які беруть на роботу військовослужбовців звільнених у запас, котрі побували в гарячих точках. А також проведення семінарів з роботодавцями і безробітними, та спільні семінари роботодавців і безробітних, на яких розповідати о негативних наслідках для роботодавців та безробітних, тобто на цих семінарах на конкретних випадках показати як негативно впливає тіньова економіка на їх здоров'я та життя, а також скільки коштів не отримує суспільство із за відхилення від податків. Та роз'яснити на цих семінарах що бюджетні структури недоотримують гроші із-за ухилення від податків, та із-за цього малі пенсії у пенсіонерів і малі заробітні плати у вчителів, соціальних робітників, комунальних структур та ін. Всі ці заходи дозволять позитивно сприяти на економіку України, та значно скоротить безробіття, і зменшить на деякий відсоток тіньову (неформальну) зайнятість населення.

Ключові слова: ринок праці, тіньова економіка, конкурентоспроможність військовослужбовців, працевлаштування.

The article examines the negative consequences of informal employment in the labor market of Ukraine, and how it negatively affects the competitiveness of the workforce. Proposals were given on how to reduce the percentage of unofficial employment in the labor market of Ukraine, i.e. reducing taxes and providing benefits to employers who hire servicemen who have been discharged from the reserve and who have visited hot spots. As well as conducting seminars with employers and the unemployed, and joint seminars of employers and the unemployed, at which to talk about the negative consequences for employers and the unemployed, that is, at these seminars, in specific cases, to show how the shadow economy negatively affects their health and life, as well as how much money society does not receive from tax evasion. And explain at these seminars that budget structures do not receive money due to tax evasion, and because of this, pensions are small for pensioners and salaries for teachers, social workers, communal structures, and other. The tax cuts will allow employers to hire more workers, and providing incentives to employers who hire ex-servicemen who have been to hot spots will allow employers to hire ex-servicemen who have been to hot spots without risk, reducing unemployment rate and society receives more taxes. At the same time, it should be taken into account that since 2020 there was a quarantine of "COVID-19" in Ukraine and at this time martial law is in effect throughout Ukraine, that is, many businessmen and private enterprises were closed and their employees were left without work, thus reducing taxes will allow businessmen and private enterprises to continue their work, and for those businessmen and private enterprises that were closed to start their work again, it will be a "breath of fresh air" for them, and will provide new working cities in the labor market of Ukraine. All these measures will make it possible to positively contribute to the economy of Ukraine, and significantly reduce unemployment, and reduce shadow (informal) employment of the population by a certain percentage.

Key words: labor market, shadow economy, competitiveness of military personnel, employment.

УДК 331.5

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.77-22>

Абрамов Є.В.

аспірант,

Донецький національний університет
імені Василя Стуса, м. Вінниця

Дороніна О.А.

д.е.н., професор,

Донецький національний університет
імені Василя Стуса, м. Вінниця

Abramov Yevgen

Vasyl' Stus Donetsk National University,
Vinnytsia

Doronina Olha

Vasyl' Stus Donetsk National University,
Vinnytsia

Постановка проблеми. В останні часи гостро стає питання неформальної зайнятості населення на ринку праці України, що є негативним фактором, який негативно сприяє на конкурентоспроможність військовослужбовців звільнених, у запас. Зростання тіньової (неформальної) зайнятості зросла по перше із-зі карантину "COVID-19", так як більше трьох місяців всі приватні та державні підприємства та підприємці не працювали, або працювали в онлайн режимі, що привело до звільнення робітників і їх тіньова (неформальне) оформлення та праця. По друге тіньова (неофіційна) зайнятість зросла із-за воєнного стану по всій Україні,

також тут треба додати що із-за воєнного стану на Україні населення виїхало із України закордон, та багато приватних підприємств закрилось. Ці наслідки вплинули і подальше будуть впливати на економіку України. Тому український уряд повинен зараз прийняти конструктивні шаги на зустріч бізнесменам та приватним і державним підприємствам, не звертаючи увагу на обіцянки допомоги із-за кордону.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тематику неофіційної зайнятості у своїх працях досліджували іноземні науковці Р. Анкера, М. Амстронг, Дж. Гелбрейд, К. Маркс, Ф. Енгельс,

Х. Мюрліс, А. Сміт, К. Харт та інші. У своїх працях тематику неофіційного працевлаштування досліджували вітчизняні вчені Л. Шаульська, О. Дороніна, С. Калініна, А. Красильщиков, І. Новак, М. Медвідь, С. Українець та інші. Актуальність дослідження полягає в зростанні тіньової (неформальної) зайнятості на ринку праці України. Зростання тіньової (неформальної) зайнятості зросло та зростає із-за карантину "COVID-19" та військового стану на Україні. Унікальність дослідження полягає в тому, що виявлені кроки легалізації роботодавців та робітників, та виявлені шкідливі наслідки тіньової (неформальної) зайнятості на здоров'я людини.

Мета статті полягає показати негативні наслідки неофіційної зайнятості, та виявити методи запобігання неформального працевлаштування і виходу із сітей тіньової (неформальної) економіки. Знайти правильні заходи у ситуації що сталась на Україні із-зі карантину "COVID-19" та воєнного стану, які можуть зробити уряд України, Державна Служба Зайнятості України, роботодавці та робітники для зменшення неформальної зайнятості. Виявити покроково дії які сприяють зменшенню неформальної зайнятості та покращать ситуацію на ринку праці України. Знайти кроки які допоможуть легалізувати тіньову (неформальну) зайнятість. Запобігти подальшому розвитку тіньової (неформальної) зайнятості на ринку праці України.

Виклад основного матеріалу. Проблема тіньової економіки стає дуже гостро в соціально-економічної політики України, так як неофіційне працевлаштування негативно впливає на розвиток економіки України. При цьому варто зазначити, що при перших кроках розвідку соціально-економічної політики неофіційне працевлаштування принесло свої позитивні результати, але на далі неофіційне працевлаштування стало нести свої негативні результати, які принесли і в подальшому можуть принести колосальні збитки не тільки державі але і бізнесу. Неофіційне працевлаштування принесло в соціально-економічні відносини значні зміни в трудових відносинах та показали державі, які кроки треба зробити для відтворення справедливих відносин між державою, роботодавцями та працівниками. Зміни які були внесені державою у розвиток соціально-економічної політики привели до того, що справедливі відносини соціально-економічної політики ставлять неофіційне працевлаштування на теперішній час в негативне положення, так як працівники хочуть мати повний соціальний пакет, а бізнесмени не хочуть мати проблем з державою, ці умови ставлять робітників, бізнесменів та державу у рамки справедливих соціально-економічні відносини, щоб економіка не втрачала, а набирала темпи свого розвитку.

Таким чином необхідно для подальших справедливих відносин на законодавчому рівні дозволити роботодавцям наймати на роботу без оформлення, але вони зобов'язані платити податки за кожного свого найманця, а працівники самі сплачують податки зі своєї заробітної плати для того щоб отримувати повний соціальний пакет. Таким чином бізнесмен може наймати на своє підприємство більше працівників для виконання роботи і більше заробляти сам, і надавати більше податків державі, а також тимчасово забезпечити роботою кілька одиниць робочої сили.

Неформальна зайнятість зросла на Україні із-за карантину "COVID-19" та воєнного стану. Так як близько пів року всі підприємства на Україні зупинили свою працю, але підприємства та бізнесмени зобов'язані були платити їм заробітну плату, що привело до звільнення робітників з роботи, але вони продовжували працювати на підприємствах неофіційно. Таким чином ми бачимо, що тіньова (неформальна) зайнятість зросла із-за зовнішніх причин. Тому зараз треба прийняти кроки для запобігання подальшого розвитку неформальної зайнятості, та її легалізації. Також треба взяти до уваги воєнний стан на Україні, що більше сприяє тіньової зайнятості, так як приватні підприємства та бізнесмени почали закривати свій бізнес, щоб не втратити свій капітал. При цьому вони беруть на працю робітників неофіційно, щоб якось зберегти та нажити собі капітал, а робітники дають згоду тому що їм треба за щось жити.

Тіньова (неформальна) зайнятість негативно впливає на працездатність робочої сили, так як неформально оформлений працівник не може ефективно працювати із-за постійних нервових та психологічних зривів, які приводять до різноманітних захворювань, та його не працездатності. Таким чином ми бачимо, що тіньова (неформальна) зайнятість негативно впливає на конкурентоспроможність на ринку праці, та не дохідження коштів в бюджет України. Щоб зменшити процент тіньової (неформальної) зайнятості необхідно проводити з безробітними семінари в центрах зайнятості, на котрих проводити дискусії, в яких показувати негативні наслідки тіньової (неформальної) зайнятості, і як це негативно впливає на здоров'я людини, а також пояснювати на скільки тіньова (неформальна) зайнятість негативно впливає на соціальний захист працівника.

Також на цих дискусіях розкривати обличчя підприємців та організацій, які пропанують працювати не офіційно і наскільки вони приносять збитків суспільству і самому працівнику.

Та необхідно проводити семінари з роботодавцями, на яких проводити дискусії, в яких показувати їм на скільки небезпечно брати на працю неформально працівників, і як це негативно впливає на їх здоров'я, та які збитки вони понесуть при нефор-

Рис. 1. Наслідки формального та тіньового (неформального) працевлаштування

Джерело: розроблено автором (Євген Абрамов)

мально працюючому працівнику. На цих дискусіях розкривати обличчя “працівників”, які самі пропанають неофіційно працювати на їх підприємстві. При цьому доцільно проводити семінари на котрих безробітні і роботодавці, могли проводити спільні дискусії, на котрих вони могли би обговорити проблематику тіньової (неформальної) зайнятості і як її не допустити, при цьому знайти загальний консенсус між безробітними і роботодавцями, щоб не допустити тіньової (неформальної) зайнятості.

Варто зауважити, що необхідно розробити програму підвищення соціального рівня життя населення, так як однією із причин тіньової (неформальної) зайнятості, це низький рівень життя на Україні, що приводить до збільшення неформальної зайнятості населення та приводить до психологічної кризи.

Неформальна зайнятість приводить до зменшення податків в бюджет державі, тобто не надає право: в повнім обсязі виконувати соціальні програми суспільства; виплачувати пенсії; заробітні плати працівникам, які працюють в бюджетній сфері; виплачувати субсидії; повисіти мінімальну заробітну плату; повисіти мінімальну пенсію; затримувати допомогу та фінансування домів сиріт та домів пристарілих та ін.

Таким чином ми бачимо, що неформальна (тіньова) зайнятість веде не тільки до негативних наслідків працівників, які неформально працюють, але і негативно впливає і на соціальні верстви населення та приносить збитки суспільству.

Щоб запобігти практиці неформальної (тіньової) зайнятості варто надати малому та середньому бізнесу умови для їх праці, при яких бізнесменам буде самім незручно брати на роботу неоформлених працівників, а працівникам не буде

зручно найматися неофіційно на роботу, тобто треба понизити податки за кожного працюючого робітника.

Зменшити податки, що надасть можливість роботодавцям більше наймати працівників на роботу, і надання пільг роботодавцям, які беруть на роботу військовослужбовців звільнених у запас, котрі побували у гарячих точках дасть можливість роботодавцям без ризику брати на роботу колишніх військовослужбовців, які побували в гарячих точках, чим буде зменшений відсоток безробітних та суспільство отримує більше податків. При цьому треба брати до уваги, що з 2020 року на Україні був карантин “COVID-19” та на цей час по всій Україні діє військовий стан, тобто багато бізнесменів та приватних підприємств було закрито і їх працівники залишились без роботи, таким чином зниження податків надасть бізнесменам і приватним підприємствам продовжити роботу, а тим бізнесменам та приватним підприємствам котрі були закриті почати свою роботу знову, це буде для них “ковток свіжого повітря”, і надасть нові робочі міста на ринку праці України.

Неформальна (тіньова) зайнятість знижує працездатність та конкурентоспроможність на ринку праці, тобто знижує робочий потенціал і не надає робочого, творчого розвідку працівнику, а навпаки знижує його знання. Також варто взяти до уваги, що неформальна (тіньова) зайнятість негативно впливає і на підприємців у яких неформально працюють працівники. Так як це приводить їх до постійного стресу, роздратованості, та різноманітних захворювань (рис. 1).

Неформальне працевлаштування військовослужбовців несе негативні наслідки їх подальшого працевлаштування, так як це запобігає їх конкурен-

тоспроможності на ринку праці і несе негативний вплив на їх стан здоров'я, так як постійні нервові зриви і психологічна пригніченість повністю знищує їх працездатність, також всі ці фактори негативно впливають на їх сімейні стосунки, що також впливає на їх працездатність.

Для того щоб запобігти неформальному працевлаштуванню військовослужбовців звільнених у запас необхідно проводити дискусії з військовослужбовцями під час їх проходження служби, на котрих треба обговорювати негативні наслідки неформального (тіньового) працевлаштування і як негативно, це впливає на їх конкурентоспроможність та їх працездатність, а також обговорювати всі позитивні наслідки офіційного працевлаштування.

Необхідно військовослужбовцям котрі мають тільки військову освіту надати можливість отримати цивільну професію, а тим військовослужбовцям, у котрих вже є цивільна спеціальність проходити курси перепідготовки та підвищення кваліфікації цивільної професії, тобто заохочувати наданням додаткових відпусток, наданням грошової підтримки за навчання та інше. Як це робиться в іноземних державах, тобто за то що військовослужбовець навчається в навчальних закладах йому за це доплачують та всіляко сприяють його навчанню.

На жаль на теперішній час в Збройних Силах України як і на цивільних підприємствах таких заходів не має, а навпаки роблять усе щоб запобігти цим заходам, що ставить колишніх військовослужбовців на кілька ступенів нижчі в конкурентоспроможності на ринку праці.

Висновки. Таким чином ми бачимо, що неформальне (тіньове) працевлаштування несе негативні наслідки і побороти його можливо загальними всього суспільства. Боротьба з тіньової економікою – це боротьба з корупцією, яка є корозією держави. Боротися проти неформальної (тіньової) зайнятості – це надати економіки України почати зростати. Але як кажуть лікарі: “Головне не нашкочити...”, тобто легалізація збоку держави приведе до покращення та зменшення тіньової (неформальної) зайнятості.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дороніна О. А. Теорія та практика формування багаторівневої кадрової політики в контексті забезпечення гідної праці в Україні : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2013.

2. Калініна С. П. Тенденции развития безработицы на рынке труда США. Донецьк : ДонНУ.

3. Красильщиков А. Л. Соціальна адаптація звільнених у запас військовослужбовців (проблеми та досвід їх вирішення в Україні та зарубіжних країнах). *Рівень життя та управління соціальними процесами*. 2005. № 2. 117–125 с.

4. Шаульська Л. В. Економічні засади модернізації системи університетського менеджменту. Київ : НАУ, 2018. С. 166–168.

5. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України, 2020–2022. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

6. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України, 2020–2022. URL: <http://www.dcz.gov.ua>.

7. Офіційний веб-сайт Міністерство соціальної політики України, 2020–2022. URL: <http://www.msp.gov.ua>.

8. Офіційний веб-сайт Центрального Розвідувальне Управління Сполучених Штатів Америки, 2016–2022. URL: <http://www.cia.gov>.

9. Офіційний веб сайт U.S. Department of Defense, 2016–2022. URL: <http://www.defense.gov>.

REFERENCES:

1. Doronina O. A. (2013) *Teoriya ta praktika formuvannya bagatorivnevoi kadrovoi politiki v konteksti zabezpechennya gidnoi pratsi v Ukraini: monografiya* [Theory and practice of formation of multi-level personnel policy in the context of ensuring decent work in Ukraine: monograph]. Donetsk: DonNU.

2. Kalinina S. P. *Tendentsii razvitiya bezrobotitsy na rynke truda SShA* [Unemployment trends in the US labor market]. Donetsk: DonNU.

3. Krasilshchikov A. L. (2005) *Sotsialna adaptatsiya zvilnenikh u zapas viyskovosluzhbovtiv (problemi ta dosvid ikh virishennya v Ukraini ta zarubizhnikh krainakh)* [Social adaptation of servicemen released to the reserve (problems and experience of solving them in Ukraine and foreign countries)]. *Riven zhittya ta upravlinnya sotsialnimi protsessami*, vol. 2, pp. 117–125.

4. Shaulska L. V. (2018) *Ekonomichni zasadi modernizatsii sistemi universitetskogo menedzhmentu* [Economic principles of modernization of the university management system]. Kyiv: NAU, pp. 166–168.

5. Ofitsiyinyy veb-sayt Derzhavnoi sluzhbi statistiki Ukraini, 2020–2022. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

6. Ofitsiyinyy veb-sayt Derzhavnoi sluzhbi statistiki Ukraini, 2020–2022. Available at: <http://www.dcz.gov.ua>.

7. Ofitsiyinyy veb-sayt Ministerstvo sotsialnoi politiki Ukraini, 2020–2022. Available at: <http://www.msp.gov.ua>.

8. Ofitsiyinyy veb-sayt Tsentralnogo Rozvidualne Upravlinnya Spolucheniy Shtativ Ameriki, 2016–2022. Available at: <http://www.cia.gov>.

9. Ofitsiyinyy veb sayt U.S. Department of Defense, 2016–2022. Available at: <http://www.defense.gov>.